

VASTULAUSE juhatuselt tagasi kutsumise avaldusele
Elektrooniliseks esitamiseks JAP üldkogul, 15.01.2024

Head liikmed ja volitatud esindajad,

Natuke enam kui aasta tagasi, juhatusse kandideerides kirjutasin teile sedasi:

„... JAPi juhtimist ning töökorraldust annaks paremini teha. Juhatus peaks olema kollegiaalne tööorgan, mitte üksnes kõikvõimsate juhatusesimehe ja tegevjuhi kummitempel. /.../

Minu eesmärgid juhatuses liikmena. Miks ma soovin kandideerida juhatusesimeheks?

- *Olen JAP tegevusse pikalt panustanud hindamiskomisjonis, kuid juhatusesimehe tasandil saaksin oma oskusi ja võimeid paremini kasutada*
- *Olles juba 8 aastat ka Eesti Lennusporti Föderatsiooni president, saan tuua JAP juhtimise tasandile nii liikmeterohke MTÜ juhatusesimehe kogemust kui ka rahvusvahelist dimensiooni – seda nii koostöö korraldamise kui suhtluse osas.“*

Vaatame nüüd siis üheskoos tagasi möödunud aastale.

Sisuliselt algas tegevus talveseminariga Tartus. Selle järel olin sedavõrd rahul Jõgevamaale korraldatud õppevisiidiga, et saatsin meie tegevjuhile ka eraldi SMSi tänusõnadega.

Aga... nagu ma olin lubanud nii kirjalikult kui ka suuliselt üldkogu ees kandideerides, ma ei tulnud juhatusesimehele selleks, et otsida sõpru või saada osa tavapära juhatuse privileegidest (välisreisid ja/ning parem positsioon oma projektide toetuse saamiseks). Tulin selleks, et teha JAPi paremaks, tuln tööd tegema. Juba enne seda, kui mind oli veel valitud, ütles veel nõ vanas juhatusesimehe liige (kes on ka minuvastase alliansi allkirjutanu): „*Kui Jaano saab juhatusesimeheks, siis siin enam rahu ei ole*“. Te tunnete mind juba enam kui 10 aastat läbi hindamiskomisjonide, minu head ja vead ei ole kellelegi üllatuseks. Ma tuln JAPi panustama, mitte liugu laskma. Seetõttu pole ka midagi imestavat, et olen nõudlikum kui keskmine mugavustsoonis istuv juhatusesimehe liige (andku mitmed minu kolleegid mulle see andeks – ei midagi isiklikku, ootaks ka teistelt tööd).

Võtaks siinkohal kokku, mida ma selle aasta jooksul suutsin teha ja mida mitte. Tegin mitmeid algatusi JAP dokumentide muutmiseks, olulisi täiendusi ja omapoolseid versioone. Midagi sellist ei esitanud aruteludeks mitte üks teine juhatusesimehe liige. Enamuse jaoks on ikka ainus töövorm ainult kord kuus koosolekul osalemine ja käe tõstmine. Palka saab ju ainult koosoleku, mitte kodutöö eest. (Seda nimetatakse vanas heas kõnepruugis ka tagumik-tundideks.) Hea meelega oleks osalenud ka rahvusvaheliste sidemete arendamises, aga nendest reisidest loobusin ise, sest reisi kohtade jaotamine oli pigem nagu meelega – aga sellest allpool. Oluline roll oli mul siiski selles et juhtisin oma kriitilisema meelega tähelepanu paljudele vigadele või eksimustele, mis muidu oleks läbi läinud või kusagile sisse jäänud. Olgu kasvõi eelmise üldkoguni välja, mille puhul selle korraldajad (olgu siis nii juhatusesimehe kui Kontori) polnud end isegi niipalju ette valmistanud, et oleks teadlikud põhikirja muutmiseks vajalikust kvoorumist. See viimane näide ongi ilmestav, kuidas ma oma nõudlikkusega enesele vaikselt süsi pea kohale kogusin...

Aga läheme tagasi päris algusesse. Olin ju minagi üks nendest kes nõ sepiastas aastatagust võimuvahetust JAPis. Täna pean aga tunnistama, et kui olin enne teatud asjade suhtes kriitiline ja rahulolematu, siis tänase juhatusesimehe ja Kontori puhul oleme sattunud hoopis vihma käest räästa alla. Needsamad kriitikasõnad mis ülevalpool - *kõikvõimsate juhatusesimehe ja tegevjuhi kummitempel* – kehtivad kahjuks veel enam. Kuigi ehk natuke teises dimensioonis, meil on lihtsalt tekkinud „asendamatu“ tegevjuht, keda juhatusesimehe või juhatus tervikuna ei suuda ohjes hoida. Tegin oma panuse valele kaardile aasta tagasi, tunnistan oma viga eelmise tegevjuhi Silva ja juhatusesimehe Aivari ees.

Esimene kord, mil sain aru, et olin/olime teinud vea, oli juhatuse töövestlus Sillega, ametlik tegevjuhi koha pakkumine. Üks teine juhatuse liige oli temaga olnud varem läbirääkimistes, ja Sille poolt oli olnud lubadus, et uue konsultandi leidmiseni teeb tema seda tegevust vabatahtlikult. Juhatuse ees nägime aga inimest, kes tundis ennast asendamatuks ja nõudis kohe omale ka konsultandi palka lisaks, tema ju ometi ei hakka seda teist tööd tasuta tegema. Nii et tegevjuhi palk pluss konsultandi palk pluss veel raamatupidamisteenusest laekuv summa, ja muud hüved autokompensatsiooni näol, lisaks veel lähetuste päevarahad. Päril priske suutäis.

Meil oli ju ometi võimalus kuulutada välja avalik konkurss tegevjuhi kohale. Selle tegemata jätmise oli uue juhatuse esimene viga. Mitte ükski tööandja ei tohi lubada selliseid inimesi oma kollektiivis kes tunnevad end asendamatuks.

Lootsime siiski – arvestades uue tegevjuhi pikaajalist kogemust JAPis – oleme saanud väga kogenud töötaja. Kahjuks see nii polnud, viga hakkas tulema nii materjalide juhatusele saatmises kui ette valmistamises. Teatud olukordades olime tõesti kummitempli rollis, nt kui JAP projekt esitati juhatusele kinnitamiseks sest see on vaja nüüd ja kohe kinnitada – ilma et meil oleks olnud selle sisu ega eelarvet. Seda vastulauset koostades lasin silmaga üle palju kirjavahetust mida pidasin Kontori ja juhatusega. Nende probleemide loetelu mida olen tõstatanud, võtab omaette pool lehekülge, et hakka kõike ühekaupa välja tooma.

Kõige hullemaks muutus asi siis kui kevadiste hindamiskomisjonide moodustamisel läks puhtaks manipuleerimiseks, sest igal juhul soovis Sille välistada ühe liikme (Janar) sattumist sinna.

Tegevjuht tegeles ka otsese omavoliga, sest komisjoni moodustamisel ei lähtunud mitte JAP vastavast korrast vaid isegi juhatuse poolt kinnitamata, hoopis teisest sõnastuse versioonist.

Selliste vigade pärast järgnevad reeglina täiesti normaalselt distsiplinaarsed mõjutused. Kui aga väärade teole ei järgne karistus, siis karistamatuse tunne kasvab. See on kahjuks meie juhatuse tasandi juhtimise viga.

Väliselt võib ju teeselda et niivõrd laiapõhjalisest seltskonnast nagu meil hindamiskomisjoni (HK) on, saab kokku mitmekülgse grupi mille puhul on lõpptulem ikkagi objektiivne. Tegelikuses on aga tegevjuhil suured võimalused seda protsessi mõjutada. Seetõttu oleks tuleviku mõttes palju mõistlikum, kui vähemalt osad HK liikmed oleks väljastpoolt sisse tellitud, sõltumatud eksperdid – nagu seda teevad mitmed teised tegevusgrupid. Liialt suur omavaheliste seotuste võrgustik on Leader-gruppidel suurim probleem, nii juhatustes kui eriti HKdes.

Nendel ja teistel korruptsioonivastastel teemadel oli mul möödunud aasta jooksul mitmeid nõupidamisi nii korruptsioonikuritegude büroos kui riigikontrollis, mis päädisid nendepoolse lubadusega hakata sobival hetkel tervikuna analüüsima tänase Leader-süsteemiga seotud ohtusid. (Riigikontrolli tegevuste planeerimine on pikem protsess.) Iseenesest on see ju väga tore programm, aga liialt suure mõjutustegevuse võimalusega, nagu me oma JAPis oleme näinud.

Seega võtsin ma praktikas kogetud probleeme avastades oma kohustusi juhatuses laiemalt kui ainult JAP enda, vaid terve Leaderi mastaabis. (Muidugi teavitasin ka juhatust nendest käikudest.)

Niisamuti nõutasin Priast välja hindajate töö tehnilisi andmeid ja nägin kahjuks, kuidas mitmed hindajad on viimastel hetkedel korduvalt korrigeerinud enda poolt juba antud hindaid. See pole küll keelatud, aga tekitab küsimusi...

Teine oluline probleem tekkis ka meie uue konsultandi Merle tööle asumisel. Kontor oma vanadest harjumustest ei suutnud taotlusvoorude materjalide ette valmistamiseks (st taotluste kontroll) tagada et iseendaga seotud asju ei menetleta. Kontor väitis juhatusele ühte, aga kui ma kontrolliks vaatasin tegevuste digijälgesid ePrias, siis seal avanes hoopis teine pilt.

Seetõttu olin ma vastu ka Merle kinnitamisele konsultandi kohale, pärast tema katseaja lõppu – minu jaoks ei olnud see edukalt läbitud.

Nüüdseks oli aga meie kõikvõimas tegevjuht juba saanud omale hea liitlase, ning algas süstemaatiline vastutööamine igale minu võimalikule kriitikale.

Üks meie poliitik on kasutanud väljendit „kanakarja kambakas“, ja sellele järgnes elav diskussioon ühiskonnas. Tsitaat: „Ken Kesey raamatus *„Lendas üle käopesa“* saab McMurphy'il õde Ratched'i juhendamisel toimuvast alandamisest villand ja ta käratab, et kanakarja kambakas ära lõpetatakse.“ Antud juhul tundub aga, et minul on meie JAPis täielik õigus selle metafoori võimendamiseks. „Peategelane McMurphy kirjeldab sadistliku õe Ratched'i teraapiasessioone sõnadega: «...bunch of chickens at a pecking party». Kokkuvõtvalt saab seda tõlkida kanakarja kambakaks. Vaimuhaigla õde Ratched ässitas grupiteraapias patsiente üksteise vastu üles, maandades nõnda oma võimuiha. Kanade ja teiste kodulindude sotsiaalsetes struktuurides on üksteise nokkimine normaalne nähtus. Läbi omavahelise jõuproovimise ja kerge vägivalda pannakse paika tootumise järjekord. Sellest tuleb ka ingliskeelne väljend «pecking order», mida kasutatakse kujundlikult igasugu hierarhiate kirjeldamiseks.“ Hans Alla, Postimees 2018

Minu tagasikutsumise avalduses on valatud ohtralt krokodillipisaraid.

See avaldus esitati ajaperioodil, mil ma polnud juba mitu kuud saanud osaleda juhatuse koosolekutel ja ei olnud midagi akuutset, milles mind süüdistada. Pigem püüti ära kasutada minu pikka Eestist eemal olemist, et ehk läheb asi ilma vastupanuta kiirelt läbi.

Tegelik põhjus on aga selles et ma läksin natuke enne seda mõne isiku „toitumishela“ kallale.

Kui juhatuses on räägitud üldse JAP enda projektidest, siis see on selline „püha lehm“ mis on ainult tegevjuhi pärusmaa ja mille sisu osas ei tohiks olla ühelgi juhatuse lihtliikmel mingit kobisemist.

Kahjuks oli see üks juhatuse liige (samuti minuvastase alliansi allkirjutanu), kes nimetas meie revisjonikomisjoni tegevust JAP asjade põhjalikumal uurimisel selge sõnaga „nuhkimiseks“. See on siis väikeseks tasutaks, kui kiivalt kaitstakse mingeid oma huve. Tegu on sama isikuga, kelle puhul ma paljastasin, et ta ei oleks tohtinud olla oma seotuste tõttu eelmisel perioodil isegi revisjonikomisjonis mitte.

Tõenäoliselt pole enamus juhatuse liikmeid kasutanud täielikult neid õigusi, mis neil on ePrias. Kui aga seal asjadesse süüvida, siis alles saame aru JAP enda projektide teostamise küsitavustest, mis muidu ei jõua kunagi juhatuse töölauale. Kuidas on leitud mingi koolitaja, keda avalikult googeldades ei leia, ja mis pärast üsna tavalise haridusega isikule makstakse ülikooli õppejõuga sarnast tasu? Seega olin ma avanud Pandora laeka, mis võiks edaspidi teatud leivaahelaid kahjustada, ja see oli meie „õde Ratched'i“ jaoks juba väljakannatamatu.

Ees on ju uus programmiperiood ja suured rahad, 2023 olid vaid riismed.

JAP ole mitte ainult raha jagamine projektideks, vaid väga suur osa eelarvest on suuresti tegevjuhi (ning osaliselt ka juhatuse esimehe) kontrolli all. Siin on suur oht mõjuvõimuga kauplemiseks, eriti arvestades et need isikud on esimesed, kes soovivad häält ka järgmistel KOV valimistel ning iga koolitus või üritus, mille JAP korraldab avaliku raha eest, saab olla ka kaudselt võimaluseks endale toetust koguda.

Igal juhatuse liikmel on mitte ainult õigused, vaid ka vastutus, kogu JAP tegevuse eest.

Mina võtan seda vastutust tõsiselt, ja ma ei soovi, et oleks mingeid kohti või „auke“ mis võivad jätta kahtlase mulje – isegi kui asi on tegelikult õige.

See algatus lõppeski praeguse risticõjaga.

Tänaseks oleme jõudnud olukorda, mida MINA võin nimetada töökiusuks enda vastu, meie Kontori poolt. Seda said kõik liikmed otseselt näha eelmisel üldkogul. Siis kui Merle asus täiesti teemaväliselt mind avalikult alandama, milline olevat minu näoilme jne. Rääkimata sellest, kuidas Sillel polnud soliidust mitte üritada katkestada minu sõnavõttu, ehkki mina olin lasknud eelnevalt temal end kenasti lõpuni rääkida.

Jah, metafoori „kanakarja kambakas“ kasutamine minu poolt on täielikult õigustatud.

Üldkogul tõstataks lausa teema justkui oleks tegu meeste kiusuga Kontori naiste suhtes, st püüti asja ehtrahelislike emotsioonide (või kavalusega) suunata šovinismi suunas. Õnneks oli Toomas see kes antud teema selgelt ära pareeris kui asjakohatu – tänud temale et ma ei pidanud hakkama ise sel teemal sõna võtma ja veelgi õli tulle valama.

13 aastat olin ma Harju maavalitsuses alaealiste komisjoni esimees, kureerides sel ametikohal 24. Harjumaa ja Tallinna linnaosade kohalikku komisjoni, kokku siis ca 170 inimest. Valdavalt kõik naised, nendele koolituste ja ürituste korraldamine ning igapäevane toetamine. Seega saan öelda, et olen oma tööelus pidanud väga suuresti tegelema suure hulga naiskolleegidega – ning hoolimata minu reljeefsest sõnakasutusest ning tihti äkilisest loomust pole mind kunagi töökohal süüdistatud šovinismis, naised on mind tööalastes asjades ikka toetanud ja „kätel kandnud“, nagu ka mina neid. Ainult et siin on nüüd üks väike vahe – nendes tööalastes suhetes polnud meie vahel kahte asja – RAHA ja MÕJUVÕIM.

JAP juhatuses saab kindlasti väga mugavalt olla ja istuda ning hüvesid vastu võtta. Kohe tuleb meelde kuidas käis möödunud aasta Portugali välislahetuse planeerimine. Sille ütles lihtsalt et tema tahab sinna minna ja Sven ka (samuti allakirjutanu minuvastases liigas). Seega seati ülejäänud juhatus lihtsalt valiku ette, et vaadake ja jaotage ära ülejäänud kaks kohta. Ning teine möödunud aasta lahetus Itaaliasse – selles osalejate jaotus toimus ikka umbes sedasi kes kellega kokku sobib. Ma arvan et antud kirjeldus on piisav, andmaks mõista, mispärast polnud minul mingit tahtmist selliseid tegevjuhi pakutavaid almuseid vastu võtta. Seda enam, nagu tagajärgedest näha, et tegu polnud mingite sisuliste tööreisidega, ikka privilegeeritud isikute turismireisidega. Üritasin küll juhatuses tõstatada teemat, et võiksime aastate lõikes välja töötada mingid välislahetuste põhimõtted, nt iga juhatus liige või kontori töötaja osaleb aasta või kahe jooksul ainult 1 välislahetusel, mingisugunegi pariteetsus... Ja millistel alustel me pakusime lahetuste kohti teistele liikmetele – mitte ainult nii et Sille sõnad „Sven ka tahab“... Sellised jaotuspõhimõtted pole kuidagi kooskõlas JAP väärtustega ja laiapõhjalise organisatsiooniga. Minu ettepanekut aga läbi suruda ei õnnestunud... st ilmselgelt peab tegevjuht osalema igal võimalikul lahetusel.

Olen harjunud, et ametilahetuste järel koostatakse põhjalikud ülevaated sellest, mida nähti ja tehti ning neid jagatakse teiste kolleegidega. Näiteks iga asutus, mida külastatakse, selle kohta vähemalt veerand lehekülge teksti. Seega, minu arusaamade kohaselt oleks iga sellise välislahetuse tulemusena pidanud tekkima ca paarileheküljeline ülevaade, kõigi osalenute koostöös, ja seda oleks pidanud jagama nii juhatuses kui kõigi liikmetega.

Aga mis teha, Leader-turismis pole see ilmselt kombeks.

Selleks et analüüsida nendele välislahetustele kulunud summasid, palusin tegevjuhilt pangaväljavõtteid. Päringu peale tuli keelduv vastus, esitagu ma teabenõue! Alles peale seda kui ma pidin tegevjuhile üle kordama et ta ei saa ega tohi takistada juhatus liigmel oma kohustuste täitmist, anti mulle „pika hambaga“ need väljavõtted. Jällegi üks näide sellest kuidas Kontor lausa otseselt tahab takistada juhatus tööde – ning kahjuks ei võta meie juhatus esimees selles osas midagi ette.

Aga jäägu nende kulutuste põhjalikum analüüs ikka revisjoni teha. Arvestades asjaolusid et sel aastal üritati ka revisjonikomisjonil oluliselt „tiibu kärpida“, siis vajab JAP minu hinnangul senisest palju süüvivamat revisjoni. Neid kulutusi pole ju palju, aga on vaja ka sisuliselt analüüsida, mis igal üritusel tegelikult toimus ja kas üritused ise ning tehtud kulutused olid tervikuna õigustatud.

Teatud kulutusi on tõstatanud küsitavatena ka teised juhatus liikmed. Olgu näiteks kasvõi üldkogu korraldamine Hindreku turismitalus, mis toimus täiesti Tallinna vanalinna parima peosaali hinnaga (ca 2000 euri selle koosoleku kuludid!). Ning polegi siis ime, et selle firma esindaja on kenasti nende seas, kes soovivad minust juhatuses lahti saada.

Loomulikult on mõistetav et JAP teeb oma kulutusi võimalusel oma liikmete seas, aga see ei saa toimuda sõbrannadega joogatrennide vms toetuseks, ikka turupõhiselt õiglaste hindadega. Ärgem korrakem avaliku raha jagamisel siin seda avaliku sektori kõige halvemat mentaliteeti et raha tuleb ära kulutada, olgem vastutustundlikud iga avaliku rahaga tehtava kulutuse osas.

Ning olgu siis tegu juhatuse või revisjoni liikmega, nende asi ongi küsida, kui on vähegi põhjust või kahtlust. Konstruktivistset kriitikat ei tohi kohe võtta isiklikuna ja hakata küsijale vastu töötama.

Me kõik teeme inimestena elus vigu, iga päev. Oluline on neid (ennast) analüüsida ja mitte korrata, kui vähegi võimalik.

Tulles tagasi alguse juurde, vaadates tagasi aastale 2023 JAP juhatuses... Põhiliselt jäi minu panus plaanitust vähemalt just selle Kontori kiusu tõttu ja tänu nende korduvatele katsetele tegeleda mõjuvõimuga kauplemisega. Ning kahjuks ei olnud juhatuses piisavalt neid inimesi kellega „selgasid kokku panna“. Seetõttu tekkiski mul sügiseks juba selline jõuetus ja tuuleveskitega võitlemise tunne. Plaanisin et tuleks ehk mingil hetkel astuda endal juhatusest tagasi, sest kui ma oma tööol piisavalt tulemusi ei näe, siis pigem tegelen muude ja toredamate asjadega. Aga siis kui senine tavapärane „ussitamine“ lahvas hoopis avaliku ristsõjana – siis ei olnud mul mingit õigustust vabatahtlikule tagasi astumisele.

Olen loomulikult realist ja oskan lugeda hääli JAP üldkogul...

Nii nagu oli ka näha eelmise üldkogu volitustest, kuidas enamik neist olid ilmselt ette valmistatud ühes ja samas arvutis, ei vaevunud isegi natuke tühikuid või vahesid muutma...

Või kuidas eelmine kord vastu võetud põhikirja muudatused jäid Äriregistris kinnitamata... sest ilmselt keegi avastas, et praegu kehtiva põhikirja kohaselt on lihtsam kokku saada hääli minu maha võtmiseks, kui uues versioonis...

Kõigile JAP liikmetele, eriti aga revisjonile ja juhatusele panen aga südamele, et kuna meil on tegu korruptsiooniohtudele niivõrd avatud Kontoriga, siis neid tuleb palju enam kontrollida ja ohjata... ning see vajab ka sellist juhatuse esimeest kes suudaks seda Kontorit juhtida. Aga ka teised juhatuse liikmed peaks oma mugavustsoonist välja tulema ning pidama meeles, et vastutus on ühine. Need on vaid minu tööalased soovitusel juhatusele, ei midagi isiklikku. Juhatuse peaks juhtima Kontorit, mitte vastupidi, aga see on kahjuks tänane olukord, mis pärast me siin tänase päevakorra punkti kallal oleme.

Olen valmis juhatusest lahkuma sirge seljaga, sest olen vähemalt üritanud, ning ei häbene seda.

Olen alati suhtunud JAPi sedasi, et olen siit palju saabud, ja seetõttu on mul ka kohustus tagasi anda. Kuid kellelegi ei saa end vägisi armsaks muuta.

Meie lendajate seltskond alustas 2006 suvel metsaservas telkides langevarjuhüpetega siin lennuväljal, siis ostime vana lagunenu talukoha ja hakkasime tegelema... Suuresti tänu JAP toele sai meist üks Eesti tugevamaid lennuklubisid, mul ei ole kunagi olnud raske seda toonitada kõikjal esinemistes. Võin lahkuda selle tundega, et saamine ja andmine on olnud minu jaoks eetilisel tasakaalus. Ning kõike tööd ei jõua maailmas nagunii ära teha.

Kõike paremat JAPile!

Jaano Räsä